

STIMULAREA ACTIVITĂȚILOR DE ÎNVĂȚARE PRIN EVALUARE

Victoria ROGA

Catedra Limbi Germanice

The assessment is involved in every moment of teaching and is an important component of the educational process. Chosen and applied correctly, the evaluative strategies effectively contribute to stimulating learning activities.

Didactica postmodernă, de inspirație și respirație curriculară (spre deosebire de didactica tradițională, care separă activitatea de predare de cea de învățare, și spre deosebire de cea modernă, care integrează într-o activitate complexă doar două activități: de predare-învățare) pune accent în mod special pe înțelegerea procesului de învățământ ca relație de interdependență permanentă între activitățile de *predare-învățare-evaluare* [7].

De aceea, evaluarea, respectiv strategiile evaluative, constituie o componentă importantă a procesului de învățământ, fiind implicate în fiecare moment în activitatea menționată mai sus.

Evaluarea este realizată întotdeauna cu un anumit *scop*. Diversitatea situațiilor educative, precum și spectrul larg de obiective presupun aplicarea unor variate strategii de evaluare. În unele cazuri apare necesitatea de a compara performanțele elevilor; în altele - de a determina nivelul achizițiilor elevului în raport cu un obiectiv fixat. Există situații în care se impune identificarea abilității elevilor de a executa acțiuni necesare pentru rezolvarea unei probleme specifice; în alte situații se urmărește obținerea unor informații generale despre performanțe în contextul dezvoltării preconizate și al devierilor posibile. În sfârșit, profesorul are nevoie de o înțelegere amplă, cuprinzătoare a comportamentului elevului.

Astfel, fiind vorba de un proces multidimensional, se pot identifica, în funcție de criteriile alese, mai multe strategii de evaluare prin care pot fi executate cerințele enumerate [6]:

- Din punct de vedere al **situațiilor de evaluare**:
  - *evaluarea realizată în circumstanțe obișnuite* bazată pe observarea activității elevilor;
  - *evaluare specifică*, realizată în condiții special create ce presupune elaborarea și aplicarea unor probe, partenerii angajați în proces fiind conștienți de importanța demersurilor de verificare și apreciere întreprinse;
- După **funcția dominantă** îndeplinită pot fi identificate următoarele strategii:
  - *evaluarea diagnostică* (se realizează o diagnoză descriptivă ce constă în localizarea lacunelor și erorilor în cunoștințe și abilități, dar și a „punctelor forte” și o diagnoză etiologică care relevă cauzele ce au generat neajunsurile constatate);
  - *evaluarea predictivă* prin care se urmărește prognozarea gradului în care elevii vor putea să răspundă pe viitor unui program de instruire;
  - *evaluarea normativă* (compară performanțele unui elev cu ale altora);
  - *evaluarea criterială* măsoară performanțele individuale ale elevului la un obiectiv specific);
  - *evaluarea detaliată* (evaluarea realizării unei sarcini, în cadrul căreia o capacitate este divizată în unități didactice și măsurată-apreciată fiecare în parte);
  - *evaluarea exploratorie* (evaluarea care se angajează să confirme că un elev a rămas în urma colegilor de clasă) [6].
- După **modul în care se integrează în desfășurarea procesului didactic** putem identifica următoarele strategii:
  - ✓ *evaluarea inițială*, realizată la începutul demersurilor instructiv-educative, pentru a stabili nivelul la care se situează elevii (efectuată prin intermediul hărților conceptuale, investigației, chestionarului, testului [5]);
  - ✓ *evaluarea formativă*, care însoțește întregul parcurs didactic, organizând verificări sistematice în rândul tuturor elevilor din toată materia (realizată prin observarea curentă a elevului, fișierelor de lucru, examinării orale, tehnicii 3-2-1, metodelor R.A.I., SINELG, probelor de autoevaluare „Știu, Vreau să știu, Am învățat”) [5];
  - ✓ *evaluarea formatoare*.

Este important să diferențiem între *evaluarea formativă* și cea *formatoare*.

Evaluarea formativă varsă lumină asupra procesului desfășurat în clasă, fiind centrată pe intervenția profesorului, relevând răspunsuri din partea elevului. Dacă **evaluarea formativă** facilitează învățarea, iar cadrul didactic orientează și conduce elevul, în cadrul **evaluării formatoare** inițiativa de învățare și implicit de evaluare aparține elevului care reflectă asupra rezultatelor activității sale. Profesorul îi urmărește evoluția, oferindu-i sprijin și îndrumare. *Evaluarea formativă* nu garantează de la sine că elevul a învățat, deoarece vine din afara sa. Rolul ei prioritar este cel de reglare a activității cu ajutorul profesorului.

Evaluarea formatoare este mult mai eficientă pentru că vine din propria inițiativă a celui care învață și se implică în realizarea unor materiale cu scop evaluativ, sporindu-și în același timp capacitățile de autoevaluare. Pentru aceasta este necesar ca profesorul să dețină o serie de tehnici prin care să-i învețe pe elevi să învețe, modalități prin care elevul să se simtă activ și să-și poată evalua propriile activități. *Evaluarea formatoare* are rol de reglare și autoreglare a activității cu sprijinul ambilor parteneri ai acțiunii educaționale, astfel metodele de evaluare alternativă (dialogată) „cucerind” tot mai mult teren în fața celor tradiționale. Printre principalele *metode alternative* de evaluare, ale căror potențial formativ susține individualizarea actului educațional prin sprijinul acordat elevului, sunt: *observarea sistematică a activității și comportamentului elevului, investigația, portofoliul, proiectul, studiul de caz, interviul, referatul, autoevaluarea, hărțile conceptuale, lucrările de curs etc.* [4];

✓ *evaluarea sumativă*, care se realizează de obicei, la sfârșitul unei perioade mai lungi de instruire (examene orale, scrise sau practice, portofolii, proiecte de grup și individuale) [5].

• După **autorul** care efectuează evaluarea pot fi identificate trei strategii:

- *evaluarea internă*, întreprinsă de aceeași persoană/instituție care este direct implicată și a condus activitatea de învățare (de exemplu, învățătorul sau profesorul clasei);
- *evaluarea externă*, realizată de o altă persoană/instituție, alta decât cea care a asigurat derularea predării și învățării;
- *autoevaluarea* efectuată de subiectul însuși asupra propriilor rezultate.

Evaluarea trebuie să asigure [8]:

- Tratarea egală a tuturor elevilor, fără discriminare sau părtinire a unora, în ceea ce privește respectul și valorizarea lor ca indivizi, evaluarea constructivă și sistematică, oferta de sprijin în învățare, angajarea în sarcinile de lucru.
- Crearea unei atmosfere de colaborare și lucru în echipă în locul celei de concurență și rivalitate.
- Utilizarea unor sarcini de lucru autentice, cu relevanță în viața reală și adecvate diferitelor grupuri culturale, care să solicite elevilor operarea cu informațiile interdisciplinare și valorificarea posibilităților lor de progres.
- Includerea unor experiențe care să promoveze empatia, înțelegerea și respectul reciproc dintre elevi. Ultimul aspect din procesul de învățământ, respectiv evaluarea, trebuie să respecte următoarele: evaluarea să fie sistematică și continuă, integrată în actul predării curente, să fie autentică în conținut și în performanțele proiectate; să fie utilizată în principal evaluarea de progres (achizițiile individuale) în schimbul evaluării normative, în care achizițiile individuale sunt comparate cu norma de grup; rezultatele învățării să fie raportate la standardele și descriptorii de performanță, iar standardele să fie formulate astfel, încât fiecare elev să poată avea succese; evaluatorii să angajeze elevii în aprecierea prestațiilor proprii, precum și ale colegilor.

Evaluarea este „un mijloc în slujba progresului educativ, stimulator al activității elevului și al facilitării progresului său, o acțiune complexă, adresată unei ființe în devenire, care s-o ajute pe ultima să-și construiască viitorul” [3]. Ea este „activitatea comună a profesorului și a elevului, în cadrul căreia se închide circuitul predare-învățare” [9] și permite să ne pronunțăm „asupra stării unui fapt, proces la un anumit moment, din perspectiva informațiilor pe care le colectăm cu ajutorul unui instrument care ne permite să măsurăm în raport cu o anumită normă la care ne raportăm” (Etienne Brunswic).

Profesorul obține prin intermediul feedbackului informații privind rezultatele activității de învățare (cunoștințe stocate, capacități formate) și reglează activitatea următoare în raport cu această informație. Cunoașterea performanțelor obținute, a eșecurilor înregistrate și a cauzelor acestora constituie cadrul de referință pentru aprecierea activității profesorului și a elevului. Cu cât profesorul are posibilitatea să cunoască mai exact succesul sau insuccesul înregistrat de elevi la fiecare etapă a procesului de învățământ, cu atât mai

bine va putea să conștientizeze cauzele eșecului și cu atât mai adecvat va putea să organizeze activitatea viitoare, asigurând astfel calea spre succes.

O evaluare continuă, realizată corect, în care primează sistemul recompensei, a întăririi pozitive va duce la menținerea motivației în învățare, or, „motivația, alături de afectivitate și voință, reprezintă principala sursă de menținere în activitatea elevului” [3]. Pornind de la ideea că „motivația este un îmbold interior, distinct de stimulentele sau condiționările exterioare” [2, p.177], evaluarea în procesul de învățământ este un cadru motivațional forte pentru ambele părți implicate în acest proces. În acest context, este important de accentuat că felul în care se face estimarea, evaluarea și notarea este hotărâtor pentru atitudinea elevului/studentului față de învățare: „dacă o tratează cu seriozitate, decizi și cu devotament, sau dacă sunt preocupați doar de nota pe care o vor primi pentru eforturile depuse” [2, p.269]. Pentru a distanța elevul/studentul de această „primejdie”, nu este nevoie a aprecia cu notă toate activitățile, ci a asigura o activitate continuă și evolutivă prin comentariile profesorului (orale sau scrise), prin aprecieri verbale, aprecieri ale colegilor, discuții interpretative, crearea situațiilor problematizate – momente stimulative concurente ale aprecierii prin notare.

Un alt pericol ar fi eșecul, care, adesea fiind interpretat ca factor pur negativ, poate conduce la depresii, conflicte etc. De aceea, este necesar a face o diferență între noțiunile de „eșec final” și „eșec de parcurs” [2, p.270], ultimul fiind un fenomen absolut normal în procesul de învățare. E important ca și elevul să înțeleagă acest lucru, să perceapă eșecul de parcurs ca pe un element temporar, ca pe o treaptă absolut normală (chiar dacă nu și plăcută) spre succesul final. Elevul trebuie să fie stimulat să-și depășească în permanență limitele, să atingă noi performanțe, să nu aibă teamă că „va cădea”, să conștientizeze că „fiecare poate cădea, important e să poți să te ridici”. Considerăm că eșecul temporar nu trebuie să fie penalizat, dacă el este depășit în timp util, din contra, profesorul trebuie să dea dovadă de maturitate profesională și „să ofere șanse” de depășire, să creeze o ambianță pozitivă și, dacă este necesar, să redirecționeze traseul de învățare inițial stabilit în favoarea elevului, asigurând studierea etapizată, însoțită de sfaturi, orientări, critici constructive, autocritică etc. Atunci când elevul este conștient de evoluția sa pe parcursul procesului, nu va fi surprins de rezultatul final, nu va invoca scuze și nu va manifesta nemulțumire sau revoltă. Am observat de-a lungul anilor de predare că un mod eficient de evaluare este autoevaluarea și evaluarea efectuată de colegi. Spre marea mea surprindere am remarcat de multe ori un grad înalt de obiectivitate în cadrul a astfel de evaluări, însoțite de comentarii argumentate din partea elevului. Sunt de părerea, deci, că profesorul trebuie să orienteze elevul spre o monitorizare continuă a propriilor eforturi și realizări pe parcursul procesului de învățare, dar și spre o comparare cu cele ale colegilor. Acest factor va asigura o atitudine de cooperare, spirit de concurență constructivă și prezență activă în procesul menționat mai sus, or, „autoevaluarea este posibilă și necesară, întrucât servește cunoașterii (perceperii) de sine (autocunoașterii) și dezvoltării conștiinței de sine (autoconștiinței), aspecte esențiale ce vor da posibilitatea, cu timpul, fiecăruia să descopere sensul propriei valori, premisă necesară oricărei depășiri; o disponibilitate privită în perspectiva educației permanente, care presupune angajarea individului nu numai în procesul propriei formări, ci și în acțiunea de evaluare a propriei formări pentru a deveni capabili de autoperfecționare” [1, p.312].

Evaluarea permite stabilirea nu doar a nivelului de însușire a materialului la nivel teoretic sau în condiții artificiale de aplicare, ci și în situații de viață concrete, de aceea, „învățarea apreciată în situații autentice de viață este mai valoroasă decât învățarea în contexte academice” [2, p.272]. Un exemplu elocvent în acest sens, raportat la cunoașterea unui aspect concret al unei limbi străine studiate, ar fi capacitatea elevului de a face față, fără a se bloca, unei discuții telefonice, interviu, traduceri, aflându-se față în față cu vorbitori autentici ai limbii studiate. În acest caz, elevul va avea posibilitatea să se autoevalueze și să accepte îmboldul spre autoperfecționare.

Concluzionând, putem afirma că evaluarea este un element indispensabil procesului instructiv, factor stimulativ atât pentru învățător, cât și pentru elev, prezent la orice etapă de învățare, ce contribuie în mod sistematic la asigurarea progresului în dezvoltarea intelectuală și psihoemoțională a elevului.

Referințe:

1. Cerghit I. Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri și strategii. - București: Editura Aramis, 2002. - 345 p.
2. Graham D.L. Predarea fundamentată pe principii biblice. - Colorado: Copyright, 2003. - 311 p.
3. Impactul evaluării asupra motivației în învățare//www.scritube.com/sociologie/psihologie/ Impactul-evaluării-asupra-motivației-în-învățare.

4. Luncanu V. Metode alternative de evaluare // www.scribd.com/doc/28256021/Metode-Alternative-de-Evaluare.
5. Metode alternative de predare–învățare–evaluare // www.aurore.bytehost17.com/pagini/articole/autori/diana_dinca/strategii_activizatoare.pps
6. Metode și tehnici de evaluare// www.dppd.ro/pedagogie/209strategiide_evaluare_studenti.doc
7. Predarea, învățarea, evaluarea//[www.contabilizat-ro/ file/ cursuri-de-perfecționare/ elemente-de-teoria-și-metodologie-instruirii-prelegeri-universitare/cap.2.pdf](http://www.contabilizat-ro/file/cursuri-de-perfecționare/elemente-de-teoria-și-metodologie-instruirii-prelegeri-universitare/cap.2.pdf)
8. Procesul de învățământ// www.slideshare.net/anamaria89/8procesul-de-învățământ
9. Radu I.T. Teorie și practică în evaluarea eficienței învățământului. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 1981.

Prezentat la 02.02.2011